

Příčiny existence VS (selhání a „selhání“)

VE - přednáška č.2



Selhání trhu

- ↗ Absence trhu vs. „selhání trhu“ - (jako kdyby někdo jabloni říkal hrušeň, a v rozčarování z toho, že neplodí hrušky vyvodil závěr, že hrušeň selhala - *Kinkor.*)



Osnova:

- ↗ **příčiny** existence veřejného sektoru
 - ↗ „neekonomické“ příčiny - sociální preference, solidarita,
 - ↗ pojetí spravedlnosti.
 - ↗ selhání trhu
 - ↗ lidský potenciál a jeho kultivace
- ↗ **struktura** VS jako výsledek příčin jeho vzniku.
(Příklad strukturalizace na základě teorie potřeb)



Otázka

- ↗ Ale proč veřejný sektor existuje? Proč vláda zastává funkce, které zastává, a proč produkuje právě to, co produkuje? Existuje logický a jasně formulovaný argument, kterým lze vysvětlit socioekonomické důvody existence státu? Anebo mají být funkce státu odůvodněny ideologicky?



Odpověď

- ↗ Neexistuje pouze jediné ekonomické odůvodnění vlády. Platí spíše, že vláda existuje proto, aby se zabývala celou řadou různých problémů, a přitom hraje řadu různých rolí, které se často od sebe liší a které jsou často ve vzájemném rozporu..



Adam Smith:

- ↗ ... existují jen tři povinnosti, které musí vládce vykonávat: **za prvé** povinnost ochraňovat společnost před **násilím** a útokem jiných nezávislých společností; **za druhé** povinnost ochraňovat každého člena společnosti, ... před nespravedlnostmi a **útiskem** ze strany všech ostatních členů této společnosti, ...; (pokr.)



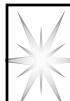
Adam Smith 2

- ↗ ... za **třetí** povinnost zřídit a udržovat jisté veřejné práce a projekty a jisté veřejné instituce, jejichž zřízení a údržba nikdy nemůže být v zájmu jednotlivce či malé skupiny jednotlivců, neboť zisk z nich by nikdy nevynahradil vynaložené náklady jednotlivce či malé skupiny jednotlivců, přestože mohou často poskytnout více než pouhou úhradu nákladů pro velkou společnost.



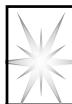
...ale nejasnost v obsahu pojmu:

- ↗ násilí (stát je nástroj objektivizace použití násilí v obraně proti iniciaci násilí - odtud bezpečnost, obrana, justice, zahr. politika)
- ↗ útиск (vylučuje „dobrovolnost“ tržní směny ekonomický útиск?)
- ↗ nespravedlnost (co je spravedlivé a pro koho?)



Ultraliberalismus

- ↗ Jedinou „morální“ (I.M.) funkcí státu je ochrana individuálních práv, tj. použití síly k obraně proti iniciaci násilí.
- ↗ *Jakákoliv* akce státu je použitím násilí.
- ↗ Vše ostatní nad ochranu individuálních práv je *etatismem*, zneužitím instituce státu.



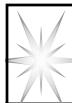
... ale

- ↗ co v případech, kdy na sebe narází (v té či oné formě) individuální právo a potřeba reprodukce společnosti, ve které individuum existuje?
- ↗ problém obsahu pojmu reprodukce - hmotný blahobyt? přežití? efektivní stav?
- ↗ dělba práce si vyžaduje koordinaci a „problém černého pasažéra“ (někdy) donucení...



Příčiny existence - střední proud

- ↗ „neekonomické“ - sociální,
 - ↗ resp „nespokojenost“ s výsledky distribuce trhem
- ↗ ekonomické (neefektivnost)
 - ↗ makro (inflace, cykly, nevyužití výrobních faktorů)
 - ↗ mikro (Paretovsky efektivní rovnováha)



Tzv. neekonomické...

- ↗ problémy „nesprávné“, „nespravedlivé“ redistribuce - sama Paretovsky efektivní řešení neříkají nic o úrovni blahobytu jednotlivých členů společnosti. ⇒ redistribuční souvislosti (polarizace bohatství a chudoby)
- ↗ statky pod ochranou, (merit goods)



Makroekonomické

- ↗ nerovnováha
- ↗ inflace
- ↗ nezaměstnanost
- ↗ cyklickost vývoje

- ↗ ...ale, u řady těchto jevů je vysoko pravděpodobné, že je zásahy státu, ne-li vyvolávají, pak zcela jistě prohlubují...



Mikroekonomické

(PŘÍSTĚ)

- ↗ Překážky k nastolení Paretovsky efektivních stavů:
 - ↗ Selhání konkurence
 - ↗ Přirozené monopoly
 - ↗ Veřejné statky**
 - ↗ Externality**
 - ↗ Nedostatečná informovanost



Pojetí spravedlnosti

- ↗ Kritéria založená na schopnostech (liberalismus)
- ↗ Utilitární kritéria (Bentham)
- ↗ Egalitářská kritéria (první křesťané)
- ↗ Smíšená kritéria (sociální sít?)

- ↗ ... příklad trosečníků.



VS z hlediska teorie potřeb

- ↗ Potřeba = (jedincem) pociťovaný nedostatek
- ↗ dělíme (mimo jiné) na individuální a **společenské**
- ↗ společenské jsou ty, které pociťuje člověk (jedinec, individuální spotřebitel) proto, že žije ve společnosti.



Společenské potřeby

- ↖ organizovaného uspořádání společnosti
- ↖ ochrany osoby a jejího majetku
- ↖ zajištění spravedlnosti
- ↖ ochrany území, na kterém žije, společenství, do kterého jedinec patří.



Lidský potenciál - made in Czechoslovakia

- ↗ Lidským potenciálem rozumíme předpoklady člověka k činnostem, které realizuje ve všech svých základních sociálněekonomicích funkcích, a to ve funkci občana, člena rodiny, pracovníka, spotřebitele i vlastníka.



Lidský potenciál - složky

Teorie lidského potenciálu konkretizuje lidský potenciál těmito jeho složkami:

- potenciál zdraví
- potenciál poznátkový a dovednostní
- potenciál hodnotově orientační
- potenciál sociálně participační
- potenciál individuálně integrativní a regulační
- potenciál tvůrčí.
